

Pono Vilio Vonkos fabrikas

Po vakarienės, suvalgęs skystą savo kopūstienę, Čarlis visada užsukdavo į keturių senelių kambarį, kad pasiklausytų jų pasakojimų ir palinkėtų jiems labos nakties.

Visiems tiems senukams buvo jau per devyniasdešimt. Raukšlėti tarsį džiovintos slyvos, kaulėti kaip skeletai, jie visą dieną, kol pasirodydavo Čarlis, gulėdavo savo vienintelėje lovoje, įsirausę į patalus, po du lovos galuose, užsimaukšlinę naktines kepuraites, kad galvai būtų šilčiau, snūduriuodami iš neturėjimo ką veikti. Bet vos tik jie išgirdavo prasiveriančias duris ir Čarlio balsą, sakantį: „Labas vakaras, seneli Džo ir senele Džoze-fina, seneli Džordžai ir senele Džordžina“, – visi keturi staiga atsisėdavo, seni raukšlėti jų veidai nušvisdavo palaimos šypsena ir prasidėdavo kalbos. Jie mylėjo šį mažą berniuką. Jis buvo vienintelis jų gyvenimo šviesulys, ir vakariniai jo apsilankymai būdavo įvykis, kurio jie laukdavo visą dieną. Čarlio mama ir tėtė dažnai užeidavo taip pat ir, sustoję tarpdury, klausydavosi senelių pasakojimo, taigi kiekvieną vakarą kokį pusvalandį šis kambarys būdavo laimingiausia vieta, kur visa šeima pamiršdavo, kad yra alkana ir neturtinga.

Vieną vakarą aplankyti senelių atėjęs Čarlis paklausė:
– Ar tiesa, kad Vonkos šokolado fabrikas yra didžiausias pasaulyje?

– Ar tiesa?! – sušuko visi keturi iš karto. – Žinoma, tai tiesa! Dievulėliau, negi tu šito nežinojai? Jis kone penkiasdešimt kartų didesnis už visus kitus!

– O ponas Vilis Vonka tikrai protingiausias šokolado gamintojas pasaulyje?

– Mano mielas berniuk, – tarė senelis Džo, šiek tiek kilstelėjęs nuo savo pagalvės. – Ponas Vilis Vonka yra pats nuostabiausias, stebuklingiausias ir nepaprastčiausias šokolado gamintojas, kokį kam teko matyti pasaulyje. Aš maniau, kad visi tai žino!

– Aš žinojau, kad jis garsus, seneli Džo, ir žinojau, kad labai protingas...

– Protingas! – sušuko senelis. – Jis daugiau nei protingas! Su savo šokoladu jis daro stebuklus! Jis gali pagaminti viską – viską, ko tik panorės! Ar ne taip, mano brangieji?

Kiti trys iš lėto kilstelėjo galvas aukštyn, po to nulenkę žemyn ir pasakė:

– Tikra tiesa. Be jokios abejonės.

O senelis Džo dar pridūrė:

– Ar tu nori pasakyti, kad aš niekada tau nepasakojau apie poną Vilį Vonką ir jo fabriką?

– Niekada, – atsakė mažasis Čarlis.

– Dievulėliau! Nežinau, kas man pasidarė!

– Ar dabar papasakosi, seneli Džo? Būk geras!

– Žinoma, papasakosiu. Sėskis ant lovos šalia manęs, brangusis, ir įdėmiai klausykis.

Senelis Džo buvo vyriausias iš visų keturių. Jam buvo jau devyniasdešimt šešeri su puse – nedaug kas sulaukia šitokio amžiaus. Kaip ir visi labai seni žmonės, jis buvo gležnas ir silpnas ir per visą dieną mažai tekalbėdavo. Tačiau vakarais, kai jo mylimas anūkas būdavo kambaryje, kažkoku stebuklingu būdu jis ir vėl atjaunėdavo. Dingdavo nuovargis, pasidarydavo energingas ir pakilus tarsi berniukas.

– O, koks nepaprastas žmogus tas ponas Vilis Vonka! – sušuko senelis Džo. – Ar žinai, kad jis išrado daugiau nei du šimtus naujų šokolado rūšių su skirtingais įdariais ir kiekvienas jų yra kur kas gardesnis, saldesnis ir puikesnis negu kokio kito šokolado fabrika!

– Tikra tiesa! – sušuko senelė Džozefina. – Jis išsiuntinėdavo juos į visas keturias pasaulio puses! Ar ne taip, seneli Džo?

– Taip, mano brangioji, taip. Ir viso pasaulio karaliams ir prezidentams taip pat. Bet jis gamina ne vien šokoladą. Anaipatol! Tas ponas Vilis Vonka iš tiesų turi paslapčių! Ar žinotai, kad jis išrado būdą, kaip pagaminti šokoladinius ledus, kurie valandų valandas netirpsta ir be jokio šaldytuvo? Net karštą vasaros dieną gali juos palikti saulėje, ir jie nepradės varvėti.

– Bet tai neįmanoma! – tarė mažasis Čarlis, išistebeilijęs į senelį.

– Žinoma, neįmanoma! – sušuko senelis Džo. – Tai visiška nesąmonė! Bet ponas Vilis Vonka tai padarė!

– Tikra tiesa! – pritarė kiti linkčiodami galvas. – Ponas Vonka tai padarė.

– Arba dar, – senelis Džo pasakojo toliau, kalbėdamas iš lėto, kad Čarlis nepraleistų nė vieno žodžio. – Ponas Vilis Vonka gali pagaminti žibuoklių skonio zefyrus ir

puikias karameles, kurios kas dešimt sekundžių čiulpiamos keičia spalvą, ir lengvus tarsi pūkas saldumynus, kurie bemat ištirpsta vos priliesti prie lūpų. Jis moka pagaminti skonio niekada neprarandančią kramtomąją gumą ir saldaininius balionus, kuriuos galima išpūsti iki neapsakomo didumo, paskui perdurti smeigtuku ir godžiai praryti. Ir pačiu slaptiniausiu būdu jis moka pagaminti žydrus paukščio kiaušinius su juodais taškeliiais, o kai tokį kiaušinį įsidedi į burną, jis iš lėto mažta ir mažta, kol tau ant liežuvio galo lieka tupėti mažutis rausvas cukrinis paukštukas.

Senelis Džo nutilo ir iš lėto liežuvio galiuku apsilaižė lūpas.

– Vien tik pagalvojus apie tai, man ima varvėti seilės, – pasakė jis.

– Man taip pat, – tarė mažasis Čarlis. – Bet prašau pasakoti toliau.

Tuo tarpu į kambarį tyliai įslinko ponai Baketai – Čarlio mama ir tėtė – ir atsistoję prie durų klausėsi.

– Papasakok Čarliui apie tą iškvaišusį Indijos prinčą, – paprašė senelė Džozefina. – Jam bus įdomu.

– Turi galvoje prinčą Pondičerį? – paklausė senelis Džo ir pradėjo visas tirtėti iš juoko.

– Pamišėlis! – tarė senelis Džordžas.

– Bet labai turtingas, – pridūrė senelė Džordžina.

– Ką gi jis padarė? – susijaudinęs paklausė Čarlis.

– Klausyk, – sušnabždėjo senelis Džo, – aš tau papasakosiu.

3

Ponas Vonka ir Indijos princas

– Princas Pondičeris parašė ponui Viliui Vonkai laišką, – tarė senelis Džo, – ir paprašė jį atvykti į Indiją ir pastatyti jam didžiulius rūmus iš gryo šokolado.

– Ar ponas Vonka taip ir padarė, seneli?

– Žinoma. Jis pastatė nuostabius rūmus! Juose buvo šimtas kambarių ir viskas padaryta iš juodojo arba pieninio ar baltojo šokolado! Plytos buvo šokoladinės, cementas tarp jų buvo irgi šokoladinis, šokoladiniai langai, sienos ir lubos, šokoladiniai kilimai ir paveikslai, visi baldai ir lovos, o iš vonioje atsuktų čiaupų tekėdavo karštas šokoladas.

Kai visa tai buvo baigta, ponas Vonka tarė princui Pondičeriui: „Aš turiu jus perspėti, kad rūmai – neilgamžiai, todėl būtų geriau, jei jūs jau dabar pradėtumėte juos valgyti.“ – „Nesąmonės! – sušuko princas. – Aš nė nemanau valgyti savo rūmų! Neatsikąsiu nė gabalėlio nuo savo laiptų ir nepradėsiu laižyti sienų! Aš ruošiuosi čia gyventi!“

– Tačiau ponas Vonka, žinoma, sakė tiesą, nes netrukus užėjo karščiai, ėmė spiginti saulė, rūmai pradėjo lydytis, pamažu visai sugriuvo, ir kvailas princas, kuris tuo metu

snūduriavo savo kambaryje, staiga atsibudo ir suprato, kad plūduriuoja dideliame rudame lipnaus šokolado ežere.

Mažasis Čarlis tyliai sėdėjo ant lovos krašto, spokso-damas į savo senelį. Čarlio veidas nušvito, o akys taip išsiplėtė, kad, atrodo, išsprogs.

– Ar visa tai tiesa? – paklausė jis. – Ar tu tik šaipaisi iš manęs?

– Tiesa! – sušuko visi keturi seneliai vienu balsu.

– Gryna tiesa! Klausk kieno tik nori!

– Aš tau dar ką pasakysiu, kas yra gryniausia tiesa, – tarė senelis Džo ir pasilenkė arčiau Čarlio, o jo žemas balsas virto lengvu paslaptingu šnabždesiu:

– Niekas... niekada... neišeina...

– Iš kur neišeina? – paklausė Čarlis.

– Ir niekas... niekada... neįeina!

– Kur?! – sušuko Čarlis.

– Į Vonkos fabriką!

– Ką turi galvoje, seneli?

– Turiu galvoje darbininkus!

– Darbininkus?

– Visuose fabrikuose, – toliau kalbėjo senelis Džo, – pilna darbininkų, kurie nuolatos zuja pirmyn atgal pro vartus kas rytą ir vakarą, bet tik ne Vonkos fabrike! Ar tu kada nors matei bent vieną gyvą žmogų, įeinantį ten ar išeinantį iš ten?

Mažasis Čarlis iš lėto nužvelgė keturis senyvus veidus, kiekvieną iš eilės, o šie žiūrėjo į jį. Tai buvo draugiškai besišypsantys veidai, tačiau rimti. Neatrodė, kad bent vienas iš jų juokautų ar norėtų pasišaipyti.

- Na, ar matei? – paklausė senelis Džo.
- Aš... Aš nežinau, seneli, – sumikčiojo Čarlis. – Kai praeinu pro fabriko vartus, jie visada būna uždaryti.
- Taigi! – tarė senelis Džo.
- Bet juk ten turėtų būti dirbančių žmonių...
- Nėra žmonių, Čarli. Bent jau normalių žmonių.
- Tai kas ten?! – riktelėjo Čarlis.
- Va! Tai ir yra dar viena pono Vonkos išmintis.
- Čarli, brangusis! – pašaukė ponias Baket, stovinti prie durų. – Laikas miegoti. Šiandien užteks.
- Bet mama, aš noriu sužinoti...
- Rytoj, brangusis...
- Žinoma, – tarė senelis Džo. – Rytoj vakare aš pa-
baigsiu tau pasakot...

4

Paslaptieji darbininkai

Kitą vakarą senelis Džo pasakojo toliau.

– Supranti, Čarli, dar visai neseniai pono Vilio Vonkos fabrike dirbdavo tūkstančiai žmonių. Bet staiga vieną dieną ponas Vonka buvo priverstas paprašyti jų eiti namo ir niekada daugiau nebesugrįžti.

– Bet kodėl? – paklausė Čarlis.

– Dėl šnipų.

– Šnipų?

– Taip. Visi kiti šokolado gamintojai pradėjo nežmoniškai pavydėti tų nepaprastų saldumynų, kuriuos gamino ponas Vonka. Jie ėmė siuntinėti šnipus, kad tie pavogtų išlaptintus receptus. Šnipai išidarbindavo jo fabrike paprastais darbininkais ir iššnipinėdavo, kaip gaminamas vienas ar kitas nepaprastas saldumynas.

– Paskui sugrįždavo į savo fabrikus ir viską papasakodavo? – paklausė Čarlis.

– Tikriausiai, – atsakė senelis Džo. – Mat netrukus Fikelgraberio fabrikas pradėjo gaminti netirpstančius ledus, kuriuos galima laikyti karštoje saulėje, o pono Prodnosio fabrike pasirodė niekada neprarandanti skonio kramtomoji guma. Kiek vėliau pono Slagvorto

fabrikas ėmė gaminti saldaininius balionus, kuriuos galima išpūsti iki neregėto dydžio, paskui pradurti smeigtuku ir suvalgyti. Ir dar daugelį kitų dalykų. Tada ponas Vonka nusirovė barzdą ir sušuko: „Tai baisu! Jie mane sužlugdys! Aplink visur vien šnipai! Aš turėsiu uždaryti fabriką!“

– Bet neuždarė, – atkirto Čarlis.

– Uždarė. Visiems darbininkas jis pranešė apgailėstaujamas, kad jie turi išeiti iš darbo. Tada jis užvėrė pagrindinius vartus ir surakino grandine. Ir staiga didžiulis Vonkos fabrikas pasidarė tylus ir tuščias. Iš kaminų nevirto dūmai, neburzgė mašinos, ir ilgą laiką fabrikas nepagamino nė vieno saldainio ir nė vienos plytelės šokolado. Nė viena gyva dvasia neįėjo ir neišėjo pro vartus, ir netgi patsai ponas Vilis Vonka pradingo nežinia kur.

– Slinko mėnesiai, – pasakojo senelis Džo, – bet fabrikas vis dar buvo uždarytas. Žmonės kalbėjo: „Vargšas

ponas Vonka. Jis buvo toks malonus. gamindavo tokius nepaprastus saldumynus. Bet dabar jo nebėra. Viskas baigta.“ Vėliau atsitiko kažkas nepaprasta. Vieną ankštų rytą iš aukštų fabriko kaminų ėmė virsti balti dūmų stulpai! Žmonės mieste sustodavo ir žiūrėdavo. „Kas nutiko?“ – klausinėjo jie. „Kažkas užkūrė krosnis! Ko gero, ponas Vonka vėl atidaro fabriką!“ Jie bėgo prie vartų tikėdamiesi rasti juos plačiai atvertus ir pamatyti poną Vonką stovintį ir sveikinantį sugrįžtančius darbininkus. Bet kur tau! Didieji geležiniai vartai buvo kaip anksčiau užrakinti ir saugiai apjuosti grandine. O pono Vonkos taip pat niekur nebuvo matyti. „Tačiau fabrikas dirba! – klegėjo žmonės. – Girdite? Tai ūžia mašinos! Jos vėl dūzgia! Ore vėl galima užuosti lydomo šokolado kvapą!“

Senelis Džo palinko į priekį ir uždėjo kaulėtą pirštą Čarliui ant kelio tyliai sakydamas:

– Bet pats paslaptiniausias dalykas, Čarli, buvo tie šešėliai fabriko languose. Žmonės gatvėje matė, kaip mažučiai tamsūs šešėliai juda anapus užšalusių stiklo langų.

– Kieno šešėliai? – nekantriai paklausė Čarlis.

– Visi norėjo sužinoti – kieno. „Fabrike pilna darbininkų! – šūkavo žmonės. – Bet niekas ten neįėjo! Vartai užrakinti! Neįtikėtina! Ir niekas iš ten neišėjo!“

– Tačiau nebuvo jokių abejonių, – tarė senelis Džo, – kad kažkas valdo fabriką. Nuo to laiko jis dirba iki šiol – jau dešimt metų. Ten gaminami saldainiai ir šokoladas darosi vis nuostabesni ir gardesni. Be to,

dabar, kai ponas Vonka pradėjo gaminti naujus nepaprastus skanumynus, nei ponas Fikelgraberis, nei ponas Prodnosis, nei ponas Slagvortas, nei kuris nors kitas nebemoka jų pakartoti. Jokie šnipai nebegali įeiti į fabriką ir pažiūrėti, kaip jie gaminami.

– Bet seneli, – sušuko Čarlis, – kas gi dirba pono Vonkos fabrike?!

– Niekas nežino, Čarli.

– Kokia nesąmonė! Negi niekas nepaklausė pono Vonkos?

– Niekas daugiau jo neregėjo. Jis niekada neateina. Pasirodo tik šokoladas ir saldumynai. Jie iškraunami pro specialias pakeliamas duris sienoje, supakuoti ir antspauduoti, ir kiekvieną rytą pašto sunkvežimiai atvažiuoja jų paimti.

– Bet seneli, tai kas gi per žmonės dirba tuos visus darbus?

– Mielas berniuk, – tarė senelis, – tai viena didžiausių šokolado gamintojų pasaulio paslapčių. Mes žinome apie juos tik viena – jie labai mažo ūgio. Blausūs šešėliai, kurie kartais, dažniausiai naktį, pasirodo anapus langų užsidegus šviesoms, yra mažų žmogučių. Žmogučių, kurie būtų man iki kelių...

– Tokių žmonių nebūna, – atšovė Čarlis.

Tada į kambarį įėjo Čarlio tėtė. Jis grįžo iš dantų pastos fabriko ir susijaudinęs mojavo vakariniu laikraščiu.

– Ar girdėjote naujienas?! – sušuko jis, iškėlęs laikraštį taip, kad visi pamatytų antraštę. Ten buvo parašyta:

**PAGALIAU KELIEMS
LAIMINGIESIEMS
BUS ATIDARYTAS
VONKOS FABRIKAS**